

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo
ministerijai

2021-04-08

Nr. 20210408-01

DĖL PASIŪLYMŲ ŠEIMOS POLITIKOS PLĖTROS PROGRAMAI

Skėtinė nacionalinė organizacija Nacionalinė šeimų ir tėvų asociacija, išanalizavusi Ilgalaikės šeimos politikos stiprinimo plėtros programą ir jos pagrindimą, teikia tokius pasiūlymus ir siūlo įtraukti šias priemones:

1. Pagalbos santykių ir skyrybų krizę išgyvenančioms šeimos sistemos sukūrimas (nemokamos psichologo individualios ir poros konsultacijos; bendravimo įgūdžių gerinimo programos); pagalba skyrybas jau išgyvenusiems asmenims ir jų vaikams

PAGRINDIMAS: bendravimo įgūdžių stoka, neigiamos patirtys šeimoje, skurdas, psichologinės problemos lemia didelį skyrybų mastą mūsų visuomenėje. Todėl būtina ugdyti jaunos nesutuokusius ir susituokusius žmones bendravimo įgūdžių srityje, o patiriantiems sunkumus sutuoktiniams laiku suteikti psichologinę, psichoterapinę bei visą kitą įmanomą pagalbą, kad iškilę sunkumai būtų sprendžiami. Dėl skyrybų sukeltų problemų ne tik sutuoktiniams, bet ir vaikams, siūlome remti ir plėtoti psichoemocinę pagalbą besiskiriančioms poroms. Ypač svarbu ugdyti jų gebėjimus kartu paaiškinti vaikams apie skyrybų metu kintančią šeimos situaciją, kad būtų išvengta vaikų įtraukimo į tėvų susipriešinimą ir dar didesnio vaikų psichikos žalojimo. Vaikams, patyrusiems šeimos griūtį, šis patyrimas yra didžiulė krizė ir gali atsiliiepti jų elgesiui, savijautai bei mokymosi rezultatams.

2. Pagalba besilaukiančioms ir kūdikių susilaukusioms šeimoms: integralių tarpdisciplininių komandų steigimas; pagalba krizinio nėštumo situacijoje atsidūrusioms šeimoms.

PAGRINDIMAS: tiek nėštumo metu, tiek susilaukus kūdikio itin svarbi pagalba šeimai. Pagelbėti galima sukūriant integralias tarpdisciplinines komandas, kuriuos teiktų stebėsenos, socialinės kasdieninės pagalbos, sveikatos mokymo pačioje šeimoje konsultuojant po vaiko gimimo paslaugas, nepriklausomai nuo šeimos socialinio statuso. Pavyzdžiui, medikai pagelbėtų mamos ir vaiko sveikatos klausimais (kūdikio bambutės tualetas, primaitinimas, emocinio prierašumo ugdymas, profilaktiniai patikrinimai ir pan.), o socialiniai darbuotojai pagelbėtų socialinių problemų sprendime (finansinė parama, būsto klausimai, biurokratiniai sprendimai, socialinės pagalbos organizavimas ir tt.)

Kitų šalių patirtis (pvz. Olandija) akivaizdžiai rodo, kad tokių paslaugų buvimas ženkliai sumažina motinų pogimdyvinės depresijos, kūdikių mirtingumo rodiklius, prisideda prie kūdikių normalios rados, ankstyvosios diagnostikos, šeimos santykių stabilumo ir kitų rodiklių.

3. Priklausomybių prevencija ir gydymas; efektyvių programų priklausomybėms įveikti plėtra ir visuotinio bei operatyvaus prieinamumo užtikrinimas, pagalba šeimoms, kenčiančioms nuo priklausomybių.

PAGRINDIMAS: Didinti lėšų skyrimą pagalbos vystymui priklausomybės ligų atveju. Kadangi priklausomybės ligų gydymo ir reabilitacijos poreikis šiuo metu šimtus kartų viršija teikiamos pagalbos galimybes, yra susidarę milžiniškos eilės laukiančių pagalbos. Siūlome didinti priklausomybės ligų reabilitacijos centrų finansavimą ir didinti galinčių gauti pagalbą vietų skaičių juose, kad šių paslaugų apimtis atitiktų paslaugų poreikį. Ypač tokių paslaugų trūksta moterims ir paaugliams. Šioje srityje reikalingas bendradarbiavimas su SAM. Bendradarbiavimo protokole su SAM galėtų būti integruotas mechanizmas, kaip medikai identifikuoja, ar priklausomybes, psichikos sveikatos sutrikimus turintys tėvai, ypač psichozijų atveju, turi vaikų, kokios pagalbos reikia vaikams ir šeimos nariams (psichologinės, medicininės) ir ar yra indikacijų, kad dėl nesutikimo gydytis agresyvus vienas iš tėvų žalos kitus, kaip perduoti informaciją socialiniam sektoriui.

4. Plėtoti konkrečias finansines ir kitas priemones, kurių tikslas – didinti gimstamumą.

PAGRINDIMAS: Kitos šalys sieja gimstamumą skatinančias priemones su lengvatomis mokesčiams (mažinant GPM, didinant NPD ir t.t.), suteikiant kreditus būstui ir mokėjimus atidedant gimus vaikui, o gausnei šeimai visai atleidžiant nuo palūkanų mokėjimo ir t.t. Rekomenduotume numatyti taikyti minėtas priemones ir Lietuvoje, jei planuojama gimstamumo rodiklį didinti Lietuvoje, siekiant, kad suminis gimstamumo rodiklis (vaikų skaičių tenkantį 1 moteriai) nuo 1,61 2019 m. padidėtų 2030 m. iki 1,9. (1,79 – 2025 m.). Siūloma padidinti ne tik laidotuvių išmokas, bet ir gimimo bei vaiko auginimo išmokas, ypač studentėms ar kitoms jaunuoms mamoms, nespėjusioms dirbti ir Sodros įmokomis 'užsitarnauti' motinystės išmokas.

5. Gerinti terapinių šeimai ir jos nariams teikiamų efektyvių paslaugų prieinamumą, gerinant paslaugų infrastruktūrą visoms šeimoms, o ypač toms, kurios augina specialiuosius poreikius ar neįgalumą turinčius vaikus, sudaryti lygias galimybes visoms šeimoms jomis naudotis, užtikinti valstybinį jų finansavimą.

6. Koreguoti 8 priemonę: Stiprinti mokinių ir jaunimo lytiškumo ugdymą (SADM, SAM, ŠMSM, Savivaldybės); Stiprinti mokinių ir jaunimo **rengimą šeimai** ir lytiškumo ugdymą, **remiantis prevenciniu lytiškumo ugdymo modeliu;**

PAGRINDIMAS. Asociacijai ne visai aišku, dėl ko socialinės apsaugos programa skiria prioritetą lytiniam ugdymui (švietimui)? Nerimą kelia lytiškumo ugdymo termino naudojimas, propaguojant programas, kurios pozityviai pristato ankstyvus lytinius santykius, tuo skatinant ankstyvą seksualizaciją ir propaguojant kontracetines priemones. Moksliškai įrodyta, kad šis, pasekmių

šalinimo modelis yra neveiksmingas ir skatina ankstyvus lytinius santykius, kurie kenkia tiek fizinei, tiek psichinei jaunuolių sveikatai. Priešingai, turėtų būti vadovaujama prevenciniu modeliu, kuris skatina susilaikymą nuo lytinių santykių, kalba apie vertybes, akcentuoja rengimą šeimai. Valstybėse, kurios taiko šį modelį, paauglių lytinis aktyvumas yra mažesnis. Rengimo šeimai programa turėtų padėti paaugliams pažinti save, išmolti pozityvių konfliktų sprendimo būdų, gebėjimo kurti ir palaikyti tarpusavio pasitikėjimu ir ilgalaikiu įsipareigojimu grįstus santykius.

7. Siūloma koreguoti 9. priemonę, 9. Užtikrinti kokybišką vaiko teisių apsaugos sistemos plėtrą, įgyvendinant inovatyvius sprendimus (SADM, ŠMSM, SAM, VRM, TM, KM, Savivaldybės), įtraukiant subsidiarumo ir šeimos autonomijos bei įgalinimo kriterijus: 9. Užtikrinti kokybišką vaiko teisių apsaugos sistemos plėtrą, **gerbiant šeimos autonomijos ir įgalinimo bei subsidiarumo principus** (SADM, ŠMSM, SAM, VRM, TM, KM, Savivaldybės).